

УДК 342.9:347.961

DOI <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2020.17.23>

ХАРАКТЕРИСТИКА НОРМАТИВНОЇ БАЗИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПАТЕНТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Кудін Андрій Вячеславович,
здобувач
(Науково-дослідний інститут
публічного права, м. Київ, Україна)

Актуальність статті полягає в тому, що удосконалення законодавства є системним реформаторським заходом патентного права, і для ефективності реалізації захисту патентного права варто по-новому охарактеризувати нормативну базу адміністративно-правового забезпечення патентної діяльності в Україні. Мета статті – на основі системного аналізу норм законодавства та статистичної діяльності суб'єктів публічної адміністрації патентної діяльності охарактеризувати нормативну базу адміністративно-правового забезпечення патентної діяльності в Україні. Системно охарактеризовано нормативну базу адміністративно-правового забезпечення патентної діяльності в Україні. Розкрито, що захист патентних прав впливає із конституційних основ захисту інтелектуальних та творчих прав кожної людини в суспільстві. Визначено, що адміністративно-правове забезпечення патентної діяльності в Україні передбачене спеціалізованими законодавчими актами патентної діяльності, що поділяються залежно від об'єктів права власності (винаходи, корисні моделі, промислові зразки, знаки для товарів і послуг, географічні зазначення, компонування напівпровідникових виробів). Доведено, що важливу роль у сфері нормативного забезпечення патентної діяльності відіграють державні стандарти та міжнародні стандарти в галузі промислової власності, зокрема стандарти Всесвітньої організації інтелектуальної власності та директиви Європейського Союзу, що встановлюють ідейні критерії формування системи адміністративно-правового забезпечення патентної діяльності. Зроблено висновок, що нормативна база адміністративно-правового забезпечення патентної діяльності в Україні характеризується такими особливостями: а) захист патентних прав впливає із конституційних основ захисту інтелектуальних та творчих прав кожної людини в суспільстві; б) адміністративно-правове забезпечення патентної діяльності в Україні передбачене спеціалізованими законодавчими актами патентної діяльності, що поділяються залежно від об'єктів права власності (винаходи, корисні моделі, промислові зразки, знаки для товарів і послуг, географічні зазначення, компонування напівпровідникових виробів); в) сферу адміністративно-правового забезпечення патентної діяльності в Україні регулюють такі кодифіковані акти: Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України, Податковий кодекс України та Кодекс України про адміністративні правопорушення; г) поділ підзаконних актів у сфері адміністративно-правового забезпечення патентної діяльності в Україні слід здійснювати за інституційними суб'єктами, що прийняли такі акти.

Ключові слова: адміністративно-правове забезпечення, електронне врядування, інструменти, механізм, патент, патентна діяльність, принципи, публічна адміністрація, статус, суб'єкт.

CHARACTERISTICS OF REGULATORY BASE OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL SUPPORT OF PATENT ACTIVITY IN UKRAINE

Kudin Andrii Viacheslavovych,
PhD Student
(Scientific Institute of Public Law, Kyiv,
Ukraine)

The relevance of the article is that the improvement of legislation is a systemic reform measure of patent law, and for the effective implementation of patent protection, it is necessary to re-characterize the regulatory framework for administrative and legal support of patent activity in Ukraine. The purpose of the article is to characterize the normative base of administrative and legal support of patent activity in Ukraine on the basis of the systematic analysis of norms of legislation and statistical activity of subjects of public administration of patent activity. The article systematically describes the regulatory framework for administrative and legal support of patent activities in Ukraine. It is revealed that the protection of patent rights follows from the constitutional basis for the protection of intellectual and creative rights of every person in society. It is determined that the administrative and legal support of patent activity in Ukraine is provided by specialized legislative acts of patent activity, which are divided depending on the objects of ownership (inventions, utility models, industrial designs, marks for goods and services, geographical indications, semiconductor products). It is proved that state and international standards in the field of industrial property, in particular, the standards of the World Intellectual Property Organization and European Union directives, which establish ideological criteria for the formation of the system of administrative and legal support of patent activity, play an important role in the field of patent law. It is concluded that the normative base of administrative and legal support of patent activity in Ukraine is characterized by the following features: a) protection of patent rights follows from the constitutional basis of protection of intellectual and creative rights of every person in society; b) administrative and legal support of patent activity in Ukraine is provided by specialized legislative acts of patent activity, which are divided depending on the objects of property rights (inventions, utility models, industrial designs, marks for goods and services, geographical indications, layout of semiconductor products); c) the sphere of administrative and legal support of patent activity in Ukraine is regulated by the following codified acts: the Civil Code of Ukraine, the Commercial Code of Ukraine, the Tax Code of Ukraine and the Code of Ukraine on Administrative Offenses; d) the division of bylaws in the field of administrative and legal support of patent activities in Ukraine should be carried out by the institutional entities that have adopted such acts.

Key words: administrative and legal support, e-government, tools, mechanism, patent, patent activity, principles, public administration, status, subject.

Актуальність теми. Сьогодні часто як науковці, так і практики говорять і пишуть про необхідність удосконалення законодавства, що регулює ту чи іншу сферу суспільних відносин. Поняття «удосконалення законодавства» використовується як зрозуміле і таке, що не потребує роз'яснення, однак удосконалення законодавства як форма людської активності насамперед є певним видом діяльності. Діяльність – це специфічно людська форма ставлення до навколишнього світу, змістом якої є доцільні зміни і перетворення речей і явищ залежно від людських потреб. Відповідно, будь-яка діяльність характеризується такими структурними елементами, як суб'єкт, об'єкт і предмет, засоби та способи, результат і мета діяльності. Дослідження складників

удосконалення законодавства як певної діяльності дасть можливість не лише скласти уявлення про удосконалення законодавства як цілісний правовий феномен на загальнотеоретичному рівні, а й сформулювати визначення останнього, адже в науці визначення цінне не саме по собі, а є природним підсумком і закономірним результатом попереднього процесу вивчення предмету [5, с. 49; 19, с. 40–43].

Удосконалення законодавства є також системним реформаторським заходом патентного права, і для ефективності реалізації захисту патентного права, варто по-новому охарактеризувати нормативну базу адміністративно-правового забезпечення патентної діяльності в Україні.

Огляд останніх досліджень. Проблемні питання патентної діяльності досліджували такі вчені, як: Г. Андрощук, В. Бурячок, Є. Валькова, М. Галянтич, С. Головань, І. Запорожець, С. Золота, І. Каплун, О. Коротун, І. Кравченко, К. Куркова, А. Пишна, В. Понікаров, Г. Римарчук, Д. Смерницький, О. Тандир, Є. Юркова та ін. Комплексних досліджень патентування як об'єкта адміністративного регулювання в Україні, на жаль, замало, що комплексно обґрунтовує актуальність обраної теми статті.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі системного аналізу норм законодавства та статистичної діяльності суб'єктів публічної адміністрації патентної діяльності, охарактеризувати нормативну базу адміністративно-правового забезпечення патентної діяльності в Україні.

Виклад основних положень. Конституція України є нормативним гарантом захисту права інтелектуальної власності, зокрема ст. 41 визначає, що кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Право приватної власності набувається в порядку, визначеному законом. Громадяни для задоволення своїх потреб можуть користуватися об'єктами права державної та комунальної власності відповідно до закону. Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним. Примусове відчуження об'єктів права приватної власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності, на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості. Примусове відчуження таких об'єктів з наступним повним відшкодуванням їх вартості допускається лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану. Конфіскація майна може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом. Використання власності не може завдавати шкоди правам, свободам та гідності громадян, інтересам суспільства, погіршувати екологічну ситуацію і природні якості землі. Ст. 54 Основного Закону передбачає, що громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності. Кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом. Держава сприяє розвитку науки, встановленню наукових зв'язків України зі світовим співтовариством. Культурна спадщина охороняється законом. Держава забезпечує збереження історичних пам'яток та інших об'єктів, що становлять культурну цінність, вживає заходів для повернення в Україну культурних цінностей народу, які знаходяться за її межами [9].

Спеціалізованими законодавчими актами патентної діяльності в Україні є:

– Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15 грудня 1993 р. № 3687-ХІІ, яким визначено зміст правової охорони винаходів (корисних моделей), право на одержання патенту, порядок одержання патенту, права й обов'язки, що

впливають із патенту, припинення дії патенту та визнання його недійсним, захист прав власника патенту [14].

– Закон України «Про охорону прав на промислові зразки» від 15 грудня 1993 р. № 3688-ХІІ, що регулює відносини, що виникають у зв'язку з набуттям і здійсненням права власності на промислові зразки в Україні [17].

– Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15 грудня 1993 р. № 3689-ХІІ, що регулює відносини, що виникають у зв'язку з набуттям і здійсненням права власності на знаки для товарів і послуг в Україні [15].

– Закон України «Про правову охорону географічних зазначень» від 16 червня 1999 р. № 752-ХІV, що визначає правові засади охорони прав на зазначення походження товарів в Україні та регулює відносини, що виникають у зв'язку з їх набуттям, використанням та захистом [18].

– Закон України «Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів» від 5 листопада 1997 р. № 621/97-ВР, що регулює відносини, що виникають у зв'язку з набуттям і здійсненням права власності на топографії інтегральних мікросхем в Україні [16].

Відносно кодифікованих актів, то сферу адміністративно-правового забезпечення патентної діяльності в Україні регулюють Цивільний кодекс України [21], Господарський кодекс України [1], Податковий кодекс України [10] та Кодекс України про адміністративні правопорушення [8].

Важливу роль у врегулюванні адміністративно-правового забезпечення патентної діяльності в Україні відіграють державні стандарти та міжнародні стандарти в галузі промислової власності [3], стандарти Всесвітньої організації інтелектуальної власності [20] та директиви ЄС (наприклад, Директива 2001/83/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 06 листопада 2001 р. про звіт законів Спільноти щодо лікарських засобів для людини) [4].

Поділ підзаконних актів у сфері адміністративно-правового забезпечення патентної діяльності в Україні слід здійснювати за інституційними суб'єктами, що прийняли такі акти. До таких слід віднести:

– постанови, розпорядження та декрети Кабінету Міністрів України (наприклад, Порядок сплати зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2004 р. № 1716 № 496 [12], Порядок надання Кабінетом Міністрів України дозволу на використання запатентованого винаходу (корисної моделі) чи зареєстрованої топографії інтегральної мікросхеми, що затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 14 січня 2004 р. № 8 [11], Декрет Кабінету Міністрів України «Про державне мито» від 21 січня 1993 р. № 7-93, Постанова Кабінету Міністрів України «Про державну систему депонування штамів мікроорганізмів» від 12 жовтня 1994 р. № 705 [2]);

– накази Міністерства освіти і науки України (наприклад, Інструкція про порядок ознайомлення будь-якої особи з матеріалами заявки на об'єкт права інтелектуальної власності, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 22 квітня 2005 р. № 247 [7] тощо);

– накази Міністерства фінансів України (наприклад, Інструкція про порядок обчислення та справляння державного мита, що затверджено наказом Міністерства фінансів України від 07 липня 2012 р. № 811 [6] тощо);

– підзаконні акти інших суб'єктів публічної адміністрації патентної діяльності в Україні.

Висновки. Загалом нормативна база адміністративно-правового забезпечення патентної діяльності в Україні характеризується такими особливостями:

- захист патентних прав впливає із конституційних основ захисту інтелектуальних і творчих прав кожної людини в суспільстві;
- адміністративно-правове забезпечення патентної діяльності в Україні передбачене спеціалізованими законодавчими актами патентної діяльності, що поділяються залежно від об'єктів права власності (винаходи, корисні моделі, промислові зразки, знаки для товарів і послуг, географічні зазначення, компонування напівпровідникових виробів);
- сферу адміністративно-правового забезпечення патентної діяльності в Україні регулюють такі кодифіковані акти: Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України, Податковий кодекс України та Кодекс України про адміністративні правопорушення;
- поділ підзаконних актів у сфері адміністративно-правового забезпечення патентної діяльності в Україні слід здійснювати за інституційними суб'єктами, що прийняли такі акти;
- важливу роль у сфері нормативного забезпечення патентної діяльності відіграють державні стандарти та міжнародні стандарти в галузі промислової власності, зокрема стандарти Всесвітньої організації інтелектуальної власності та директиви ЄС, що встановлюють ідейні критерії формування системи адміністративно-правового забезпечення патентної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18, № 19-20, № 21-22. Ст. 144.
2. Декрет Кабінету Міністрів України «Про державне мито» від 21 січня 1993 р. № 7-93. *Верховна Рада України*: офіційний веб-сайт. 2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/7-93#Text>.
3. Державні стандарти України (ДСТУ) в галузі промислової власності. Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності»: офіційний веб-сайт. 2016. URL: <https://ukrpatent.org/uk/articles/dstu>
4. Директива 2001/83/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 06.11.2001 про звід законів Спільноти щодо лікарських засобів для людини. Офіційний вісник ЄС, L 378, 27 грудня 2006 р. С. 1-19.
5. Ивин А.А. Логика для юристов : учебное пособие. Москва : Гардарики, 320 с.
6. Інструкція про порядок обчислення та справляння державного мита: наказ Міністерство фінансів України від 07.07.2012 № 811. *Верховна Рада України*: офіційний веб-сайт. 2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1623-12#Text>.
7. Інструкція про порядок ознайомлення будь-якої особи з матеріалами заявки на об'єкт права інтелектуальної власності: наказ Міністерства освіти і науки України від 22.04.2005 № 247. *Верховна Рада України*: офіційний веб-сайт. 2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0494%2D05&p=1178262961702826#Text>.
8. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122.
9. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
10. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст. 112.
11. Порядок надання Кабінетом Міністрів України дозволу на використання запатентованого винаходу (корисної моделі) чи зареєстрованої топографії інтегральної мікросхеми: Постанова Кабінету Міністрів України від 14 січня 2004 р. № 8. *Верховна*

Рада України: офіційний веб-сайт. 2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=8%2D2004%2D%EF&p=1113302200186125#Text>.

12. Порядок сплати зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2004 р. № 1716 № 496. *Верховна Рада України*: офіційний веб-сайт. 2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1716%2D2004%2D%EF&p=1113302200186125#Text>.

13. Про державну систему депонування штамів мікроорганізмів: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 1994 р. № 705. *Верховна Рада України*: офіційний веб-сайт. 2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=705%2D94%2D%EF&p=1113302200186125#Text>.

14. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 15.12.1993 № 3687-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 7. Ст. 32.

15. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 15.12.1993 № 3689-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 7. Ст. 36.

16. Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів: Закон України 05.11.1997 № 621/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 8. Ст. 28.

17. Про охорону прав на промислові зразки: Закон України від 15.12.1993 № 3688-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 7. Ст. 34.

18. Про правову охорону географічних зазначень: Закон України від 16.06.1999 № 752-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 32. Ст. 267.

19. Риндюк В.І. Удосконалення законодавства як правотворча діяльність. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2015. Вип. 34 (1). С. 40–43.

20. Стандарти Всесвітньої організації інтелектуальної власності. Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності»: офіційний веб-сайт. 2016. URL: <https://ukrpatent.org/uk/articles/standarti-voiv>

21. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356.